

SOPRONI
EGYETEM

LÁMFALUSSY SÁNDOR
KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI
KAR

TÖRTÉNELEM – TÁRSADALOM – VIDÉK
JUBILEUMI TANULMÁNYKÖTET II.

TÖRTÉNELEM – TÁRSADALOM – VIDÉK

JUBILEUMI TANULMÁNYKÖTET II.

Szerkesztette:

Obádovics Csilla,

Széles Zsuzsanna

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

SOPRON, 2022

Ünnepi tanulmánykötet Kulcsár László professzor 75. születésnapja tiszteletére

A kötet megjelenését „A Soproni Felsőoktatásért Alapítvány” támogatta.

Felelős kiadó: Prof. Dr. Fábián Attila
a Soproni Egyetem rektora

Szerkesztette:
Prof. Dr. Obádovics Csilla,
Prof. Dr. Széles Zsuzsanna

Tördelőszerkesztő: Takács Eszter

Borítóterv: Zsidy Emese

ISBN 978-963-334-429-3 (nyomtatott)

ISBN 978-963-334-430-9 (pdf)

DOI: 10.35511/978-963-334-430-9

Nyomdai munkálatok: Lővér-Print Nyomdaipari Kft. (Sopron, Ady Endre út 5.)

Felelős vezető: Szabó Árpád

© Soproni Egyetem Kiadó
Sopron, 2022 – Minden jog fenntartva.

TARTALOM

Kulcsár László és Székely Csaba 75. születésnapjára.....	3
Előszó – Kulcsár László 75 éves.....	5
Foreword – László Kulcsár is 75 years old.....	7
László Kulcsár: Colleague and Friend	
<i>David L. Brown.....</i>	<i>9</i>
A Biblia és a Korán, avagy tehetségek az etika, a normák, a gazdaság és a politika értékelési mátrixában	
<i>The Bible and the Quran: talents in the evaluation matrix of ethics, norms, economy, and politics</i>	
<i>Varga Norbert.....</i>	<i>15</i>
Integritás és autoritás – A modern „polgári” állampolgár születése	
<i>Integrity and authority – The birth of the modern “citizen”</i>	
<i>Garaczi Imre.....</i>	<i>51</i>
Generációs útikalauz nemcsak stopposoknak	
<i>A Generation Guide not only for Hitchhikers</i>	
<i>Domokos Tamás.....</i>	<i>72</i>
Women Empowerment: Panacea for Poverty Alleviation and Economic Growth In Nigeria	
<i>Adeleye Oluwakemi Rachael – Tibor Farkas.....</i>	<i>102</i>
A társadalmi reprodukciós kihívások adópolitikai dilemmái	
<i>Tax Policy Dilemmas of Social Reproduction Challenges</i>	
<i>Zugor Zsuzsanna.....</i>	<i>112</i>
Magyar munkavállalók mobilitással kapcsolatos elvárásai és azok teljesülése három nyugat-európai ország példáján keresztül	
<i>Hungarian workers’ mobility expectations and their fulfilment through the examples of three Western European host countries</i>	
<i>Bruder Emese – Szabó Edina.....</i>	<i>133</i>
A magyar fiatalok külföldi mobilitási tervei	
<i>International migration plans of Hungarian young people</i>	
<i>Ruff Tamás.....</i>	<i>152</i>
A vidék lehatárolása és Magyarország vidéki területeinek demográfiai jellemzői	
<i>Definition of rural areas and its demographic characteristics in Hungary</i>	
<i>Obádovics Csilla.....</i>	<i>167</i>

Hollókő: a harmadik dosszié <i>Hollókő: the Third Folder</i> <i>Kovács Dezső</i>	189
A mezőgazdaság súlya és szerepe a helyi fejlesztésekben a falukutatók fényében <i>The role of agriculture in local development. Evidence from villages' research camps</i> <i>Ritter Krisztián</i>	218
Mezőmadaras – egy település él(t) és élni akar <i>Mezőmadaras – a village that wants to live and lives</i> <i>Takácsné György Katalin – Szabó-Ábrahám Izolda – Takács István</i>	239
Szerzők/Authors	259

A magyar fiatalok külföldi mobilitási tervei¹

International migration plans of Hungarian young people

Ruff Tamás²

Absztrakt

Magyarországban a nemzetközi vándorlással kapcsolatos kutatások a tudományban és a közéletben is nagy figyelmet kaptak az utóbbi tíz évben. A magyar 15-29 éves fiatalok körében négyévente végzett nagymintás kutatás egyik fontos témája ez. Jelen tanulmány az utolsó adatfelvétel adatai alapján elemzi a fiatalok külföldi mobilitási terveit, összehasonlítva a korábbi adatokkal. Az adatfelvétel a 15-29 év közötti Magyarországon élő fiatalok 8000 fős reprezentatív mintáján készült, kérdezőbiztosok segítségével személyes megkeresés útján.

A kutatás egyik legfőbb eredménye, hogy csökkent azoknak a fiataloknak az aránya, akik több évre vagy végleges letelepedés céljából külföldre szeretnének menni, valamint nőtt azoknak az aránya, akik azért nem szeretnének másik országba menni, mert itthon is boldogulnak.

Kulcsszavak: migráció, fiatalok, Magyarország

Abstract

Research on international migration in Hungary has received much attention in science and public life in the last ten years. This theme is an essential topic of large-sample research carried out every four years among young Hungarians aged 15-29. This study analyses young people's migration plans abroad compared to 2016 and 2020 survey data. The data came from a representative sample of 8,000 people aged 15-29 in Hungary.

One of the main results of the research is that the proportion of young people who want to go abroad for several years or permanent settlement has decreased, and the group of those who do not want to go to another country because they also manage at home has increased.

Keywords: international migration, youth, Hungary

¹ A tanulmány a szerző *Mobilitási tervek és gyakorlatok* című tanulmányának feldolgozásával készült (Ruff, 2021)

² Kutatási igazgató, Magyar Városkutató Intézet Székesfehérvár
PhD-hallgató, Soproni egyetem Széchenyi István Doktori Iskola

A magyarországi ifjúságkutatások rövid története

A magyar fiatalok élethelyzetének megismerésére már a rendszerváltás előtt születtek kezdeményezések és kutatási programok. Az ifjúságról szóló diskurzus az 1960-as években kezdődött el. A Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) KB Társadalomtudományi Intézetében alakítottak ifjúságkutató csoportot, majd a hetvenes években megalakult a Kommunisták Ifjúsági Szövetsége (KISZ) KB Ifjúságkutató Csoport (Bauer–Németh–Szabó, 2017). Ezek mellett működött még a Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai Kutatócsoportja, a Tömegkommunikációs Kutatóintézet, illetve az Ifjúsági Lapkiadó Vállalatnál (ILV) az Információs osztály, amely folytatott ifjúsági közvélemény-kutatásokat is a rendszerváltás előtt. A rendszerváltás után a korábbi állami szervezetek megszűntek vagy átalakultak, és megjelentek a piaci alapon működő kutatócégek, amelyek profiljában kismértékben jelentek meg ifjúságkutatási célok. A fiatalok életvitelével kapcsolatos kutatásokat ebben az időszakban főleg egyetemek, minisztériumi vagy nonprofit kutatóintézetek végeztek (Székely, 2017).

A magyar ifjúságkutatások történetében az ezredforduló hozott fordulatot. Az Ifjúsági és Sportminisztérium által 2000-ben alapított Nemzeti Ifjúságkutató Intézet elindította a négyévente megszervezésre kerülő nagymintás ifjúságkutatási programot. A kutatás a 15-29 éves korosztályt vizsgálja 8000 fős mintán. A következő évben végezte ez az intézet a MOZAIK 2001 elnevezésű kutatást, amely 15-29 éves határon túli magyar és a velük egy térségben élő többségi nemzethez tartozó fiatalokat vizsgálta. Az intézet a következő években többször átalakult (2005-től a Mobilitás Ifjúságkutató Iroda, majd az NCSSZI Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet keretein belül Gyermek- és Ifjúságkutatási Főosztály néven működött), de a megváltozott keretek között is elkészítették az Ifjúság 2004 és Ifjúság 2008 elnevezésű kutatási programokat az aktuális kormányzat megrendelésére.

Az első három hullám után változás történt, a kutatási program átkerült két magáncéghez, a Társadalomkutatóhoz és Kutatópont Kft.-hez. A kutatók állami támogatás híján piaci források bevonásával készítették el a Magyar Ifjúság 2012 elnevezésű kutatást. A 2016. évi és 2020. évi kutatás finanszírozását egy európai uniós pályázat biztosította, és újdonság volt mindkét adatfelvétel esetében, hogy a 8000 fős magyarországi minta kiegészült 4000 fős külföldi mintával is (Erdélyben, Felvidéken, Kárpátalján és Vajdaságban élő 15-29 éves fiatalokat kérdeztek meg reprezentatív minta alapján).

A magyar fiatalok mobilitási tervei

Jelen tanulmányban a fent részletezett nagymintás ifjúságkutatás utolsó három adatfelvételének adatai alapján szeretném elemezni és bemutatni a Magyarországon élő 15-29 éves magyar állampolgárok mobilitási tapasztalatait és jövőbeni szándékait.

A külföldi munkavállalással kapcsolatos adatok a magyarországi nagymintás ifjúságkutatások közül 2008 óta állnak rendelkezésre, akkor a fiatalok 5 százaléka dolgozott már korábban másik országban (Szabó–Ba-uer, 2009), 2012-re ez az arány minimális mértékben növekedett, azóta csökkenő tendenciát mutat (Ruff, 2013; Bokányi–Gyorgyovich–Pillók, 2018). A legutóbbi, 2020-as kutatás során a 15-29 éves magyarországi fiatalok 3,5 százaléka rendelkezett külföldi munkatapasztalattal (1. ábra).

A szociodemográfiai jellemzők alapján megállapítható, hogy az életkor mentén szignifikáns eltérés tapasztalható. A 15-19 évesek 0,6 százaléka dolgozott már korábban külföldön, a 20-24 évesek 3 százaléka és a 25-29 évesek 6 százaléka.³ Látható továbbá az is, hogy az iskolai végzettség alapján is szignifikáns kapcsolat⁴ mutatható ki, a diplomával vagy tudományos fokozattal rendelkezők 8 százaléka, valamint a szakmunkások 4 százaléka vállalt már a korábbi években munkát másik országban, az érettségizettek körében 3 százaléka, a maximum 8 általánossal rendelkezők közül pedig 1 százaléka a korábban külföldön dolgozók aránya. A tartós kapcsolatban (élettársi kapcsolatban vagy házasságban) élők közül többen dolgoztak külföldön, mint a nőtlen vagy hajadon fiatalok, valamint a gyermekkel rendelkezők között is több ilyen fiatalot találunk.

Területi különbségek is láthatók a külföldi munkatapasztalat kapcsán, az alföldi régiókban és a dél-dunántúli régióban élő fiatalok 5-6 százaléka dolgozott már másik országban, az ország más régióiban élő fiatalok körében 2-3 százaléka ez az arány.

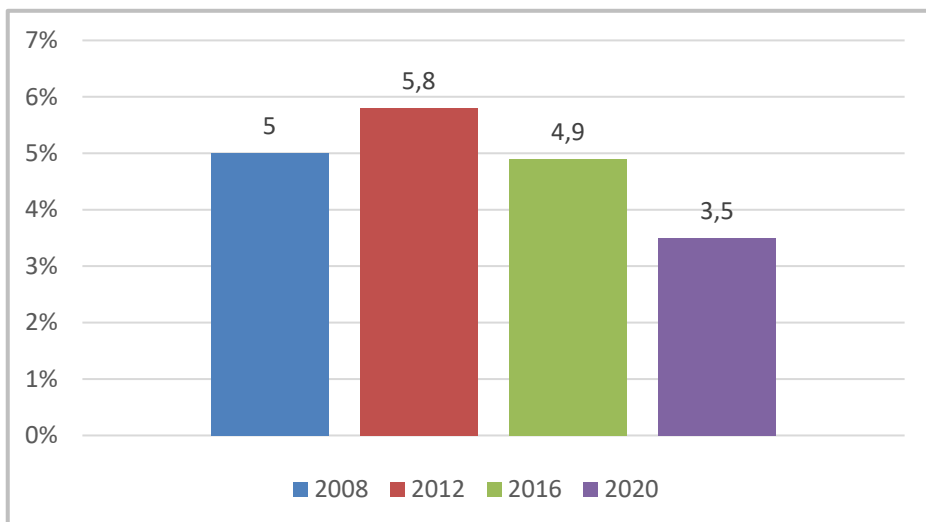
A korábbi külföldi tanulmányok hatással vannak a külföldi munkavállalásra, szignifikáns módon jóval többen dolgoztak Magyarországon kívül azok közül, akik valaha tanultak másik országban (30 százaléka), mint azok közül, akik nem tanultak külföldön, ellenben vállaltak munkát másik országban (3 százaléka).⁵

³ $p \leq 0,001$

⁴ $p \leq 0,001$

⁵ $p \leq 0,001$

Az idegennyelv-tudás és a korábbi külföldi munkavállalás összefüggésében szignifikáns kapcsolat van, akik beszélnek valamilyen idegen nyelvet, azok közül kétszer annyian vállaltak már eddig munkát más országban (4 százalék), mint azok közül, akik nem beszélnek más nyelven (2 százalék).⁶

($n_{2008}=8000$, $n_{2012}=8000$, $n_{2016}=8000$, $n_{2020}=8000$; az „Igen” választ adók százalékos megoszlása)

1. ábra: A külföldi munkatapasztalattal rendelkezők aránya

Forrás: saját szerkesztés

Ahogy a 2. ábrán látható, a külföldön munkát vállalók több mint fele a végzettségének megfelelő beosztásban dolgozott, ez valamivel kevesebb a négy év ezelőtti kutatás adataihoz képest. Nőtt az alacsonyabb beosztásban dolgozók aránya, míg a végzettségüknél magasabb beosztásban dolgozók aránya minimális mértékben csökkent.

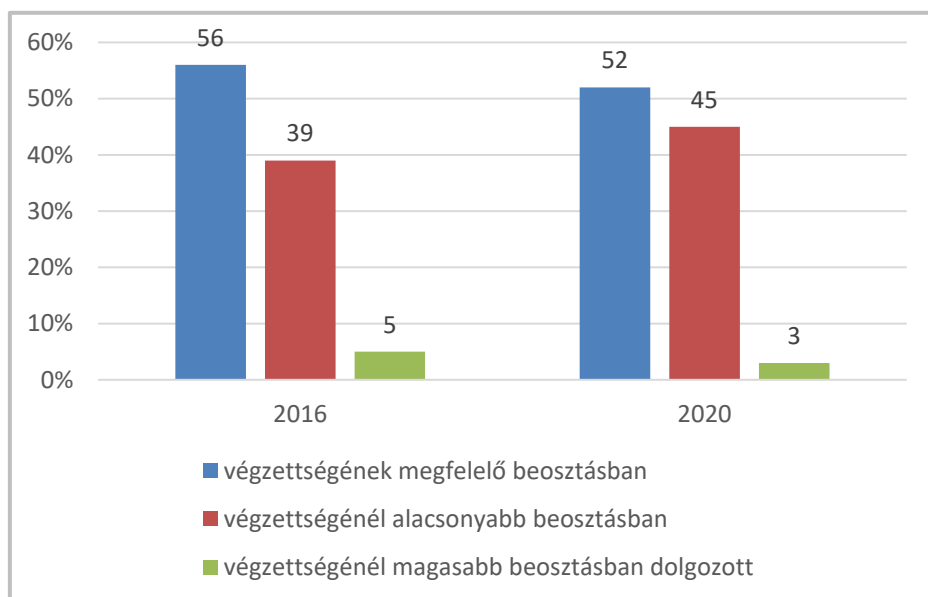
A férfiak szignifikáns módon az átlagosnál nagyobb arányban (60 százalék) dolgoztak végzettségüknek megfelelő beosztásban külföldön, mint a nők (41 százalék), utóbbiak többsége (55 százalék) alacsonyabb beosztásban dolgozott, és körülben 2 százalékkal magasabb azok aránya, akik végzettségüknél magasabb beosztású munkakört töltöttek be.⁷

Az iskolai végzettség mentén statisztikai értelemben is szoros összefüggés mutatható ki, minél magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik

⁶ $p \leq 0,001$

⁷ $p \leq 0,05$

valaki, annál alacsonyabb beosztásban dolgoztak végzettségükhöz képest. A szakmunkások kétharmada, a maximum 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők többsége (59 százalék) végzettségének megfelelő munkakörben dolgozott hazáján kívül, a diplomásoknál ez az arány mindössze 42 százalék.⁸ Mindez arra utal, hogy a magasan kvalifikált fiatalok többsége nem tudott olyan munkakörben dolgozni, amit amúgy végzettsége szerint el tudott volna látni.

($n_{2016}=389$, $n_{2020}=272$)

2. ábra: Külföldi munkavállalás és az iskolai végzettség kapcsolata 2016–2020

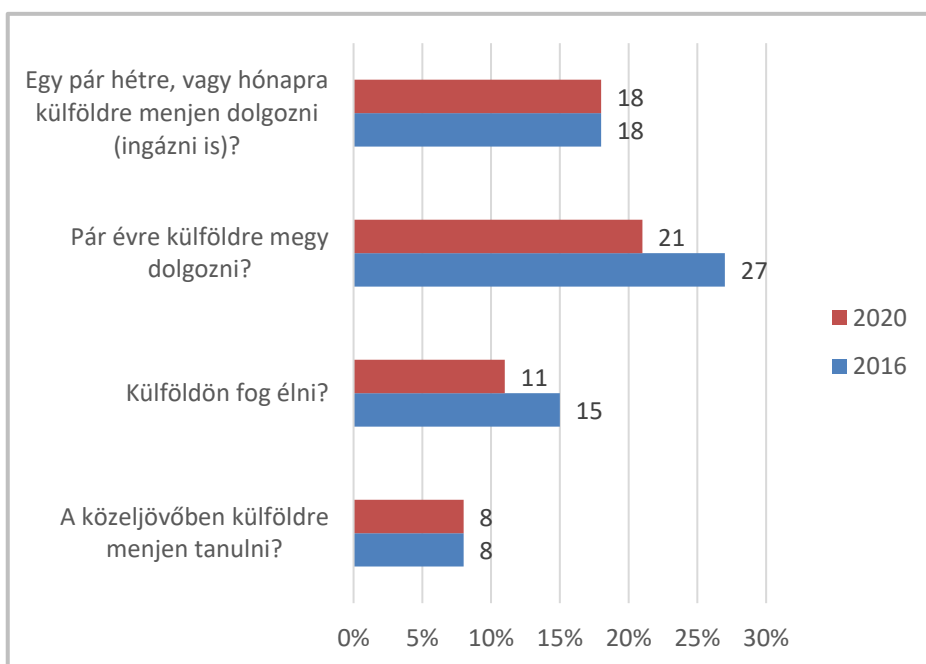
Forrás: saját szerkesztés

A nemzetközi migrációval kapcsolatos kutatások során a legnagyobb feladat mindig annak megállapítása, hogy hányan szándékozzák elhagyni az országot ideiglenes vagy állandó jelleggel. Ennek mérésére használják a migrációs potenciál arányszámot (Sik, 2003). A migrációs potenciál mérése alapvetően a kérdőíves adatfelvételekkel történik, melynek során a külföldre történő vándorlási hajlandóságot több kérdéssel mérik. A kérdéssor kiter a lehetséges vándorlás hosszára (rövid vagy hosszú távú külföldi tartózkodás, kivándorlás), valamint a célországra is. Bizonyos esetekben arról

⁸ $p \leq 0,05$

is gyűjtenek adatokat a kutatók, hogy komolynak tekinthető-e a vándorlási hajlandóság, illetve, hogy tett-e már lépéseket tervei megvalósítása érdekében a válaszadó. A migrációs potenciál közlésekor gyakran külön-külön elemzik a rövid és a hosszú távú munkavállalást és kivándorlást tervezők arányát. Magára a migrációs potenciálra vonatkozó adatok a migráció bármely típusára hajlandók összesített arányát jelentik a teljes népességen vagy adott népességcsoporton belül. Magyarországon általában a migrációs potenciál mértékét az ilyen adatokat leggyakrabban közlő TÁRKI által kialakított kérdéssorral szokták mérni (Kapitány, 2015).

A magyar fiatalok körében 2016-hoz képest több szempontból csökkent a külföldi mobilitást tervezők aránya. A 3. ábrán jól látható, hogy csökkent azoknak az aránya, akik néhány évre szeretnének külföldre menni dolgozni, illetve a tartós letelepedést tervezők aránya is csökken. A rövid időtartamú munkavállalást tervezők aránya nem változott, ahogy azoké sem, akik tanulmányaikat másik országban szeretnék folytatni.

($n_{2016}=8000$, $n_{2020}=8000$)

3. ábra: Külföldi tanulási és munkavállalási tervek

Forrás: saját szerkesztés

A külföldre történő migráció esélyének vizsgálatára bináris logisztikus regresszió módszerét alkalmaztuk (1. táblázat).

1. táblázat: A 15–29 éves magyar fiatalok körében a külföldi migráció esélyét vizsgáló logisztikus regressziós modellek esélyhányadosai a 2020-as vizsgálat alapján

($n_{\text{külföldi tanulás}}=7561$, $n_{\text{rövid idejű munkavállalás}}=7515$, $n_{\text{hosszú távú munkavállalás}}=7403$, $n_{\text{letelepedés}}=7360$)

Háttérváltozó	Kategória	Esélyhányados			
		Külföldi tanulás	Rövid idejű külföldi munka	Hosszú távú külföldi munka	Külföldi letelepedés
Nem	Férfi	0,911	1,264**	1,388**	1,236*
	Nő	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
Életkor	15-19 éves	2,188**	1,406*	1,366*	1,481*
	20-24 éves	1,317*	1,148	1,201*	1,028
	25-29 éves	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
Iskolai végzettség	8 általános osztály vagy annál kevesebb	1,114	0,790	0,727*	1,025
	szakmunkás végzettség	0,788	0,963	0,940	1,184
	érettségi	1,196	0,868	0,761*	1,061
	diploma, PHD	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
Településtípus	Budapest	2,196**	1,299	1,483*	2,125**
	megyei jogú város, megyeszékhely	1,527**	1,717**	2,119**	1,538**
	város	1,111	1,464**	1,474**	1,215
	község	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
Idegen nyelv ismerete	beszél idegen nyelvet	1,875**	1,400**	1,629**	1,469**
	nem beszél idegen nyelvet	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
Régió	Dél-Alföld	2,471**	3,107**	1,589**	1,917**
	Dél-Dunántúl	1,747*	2,054**	1,094	1,273
	Észak-Alföld	2,177**	2,911**	1,906**	1,539*
	Észak-Magyarország	1,060	0,788	0,799	0,696
	Közép-Dunántúl	2,499**	1,884**	1,818**	2,689**
	Nyugat-Dunántúl	1,088	0,997	0,933	1,134
	Közép-Magyarország	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
Családi állapot	nőtlen, hajadon	1,346	1,644**	1,630**	1,343*
	házas (együtt is élnek)	0,723	0,553**	0,445**	0,463**
	élettársi kapcsolatban él (együtt is élnek)	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
Subjektív anyagi helyzet	gondok nélkül élnek	1,072	0,496*	0,537*	0,373*
	beosztással jól kijönnek	0,643	0,483*	0,553*	0,324**
	éppen, hogy kijönnek a jövedelmükből	0,607	0,570*	0,771	0,389*
	hónapról-hónapra anyagi gondjaik vannak vagy	0,741	0,843	1,077	0,703
	nélkülözések között élnek	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.

* ($p \leq 0,05$) vagy ** ($p \leq 0,001$) Magyarázat: Ref.: referencia kategória

Forrás: saját szerkesztés

A függő változó 1-es értéket kapott, amennyiben a megkérdezett tervezi, hogy külföldre megy tanulni, hosszabb-rövidebb időre dolgozni vagy letelepedési tervei vannak, és 0-t, amennyiben nincsenek ilyen tervei. Az esélyhányadosok azt fejezik ki, hogy a külföldi tervekkel rendelkezőknek az egyes változók referencia-kategóriájában tartozókhöz képest a többi kategóriába tartozók esetében mennyivel nagyobb vagy kisebb az esélye, hogy ők is külföldre távoznak.

Az eredmények alapján elmondható, hogy a férfiak körében nagyobb az esély mind a rövidebb, mind a hosszabb munkavállalás, illetve a letelepedés esetén is arra, hogy külföldre menjenek. A korcsoportok közül a 15-19 évesek körében jóval nagyobb az esély, hogy külföldre menjenek – főleg tanulási céllal –, mint a 25-29 évesek. Hosszútávú munkavállalást leginkább a magasan kvalifikáltak terveznek. Településtípus alapján főleg a fővárosban és a megyei jogú városokban élők rendelkeznek külföldi tervekkel, a községben élőkhez képest több esetben kétszer nagyobb eséllyel. Az idegen nyelvtudás nagyon meghatározó, mind négy esetben szignifikáns módon többen mennének azok, aki beszélnek másik nyelvet.

A Közép-Magyarországi régióhoz képest kiemelkednek a dél-alföldi, közép-dunántúli és észak-alföldi fiatalok. Családi állapot alapján főleg a nőtlenek és hajadonok szeretnék másik országba menni. A szubjektív anyagi helyzet alapján legkevésbé azoknak vannak külföldi terveik, akik beosztással jól kijönnek.

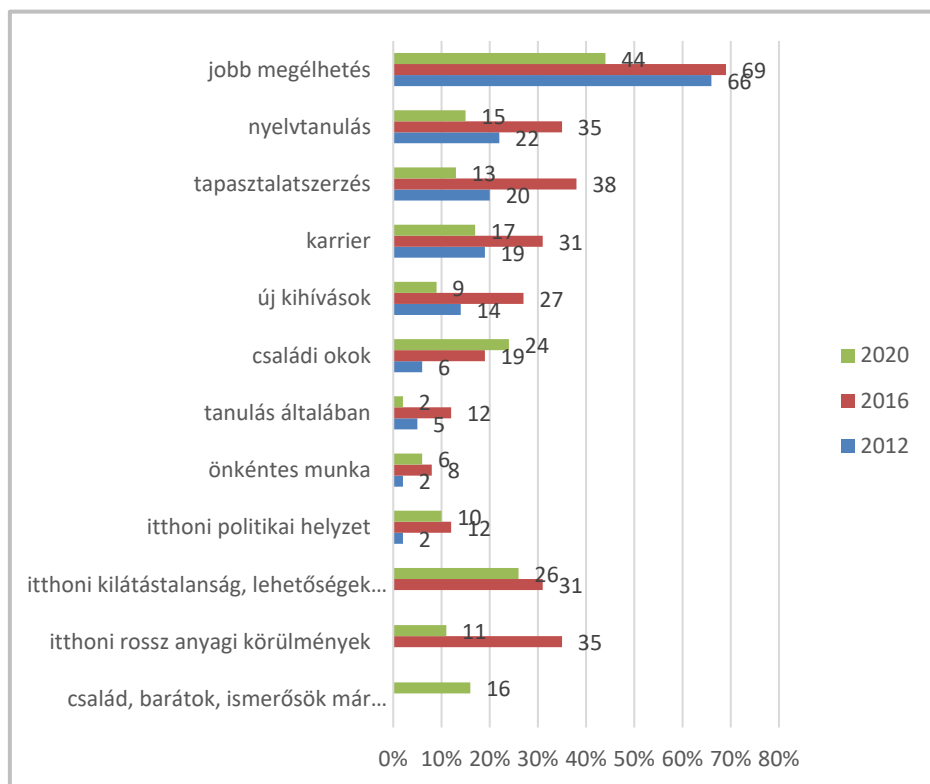
A mobilitás ösztönző és gátló tényezői

A mobilitást gyakran többféle tényező ösztönözheti, amelyek között találhatunk régóta érelt és megfontolt okokat, s találhatunk olyanokat is, amelyek egy váratlan helyzet kapcsán válnak hirtelen döntés magyarázataivá. A kutatás mindhárom adatfelvételében nagy hangsúllyal szerepelt azoknak a motivációknak a feltárása, amelyek hajtják a magyar fiatalokat más országok felé. A motivációk köre szinte szó szerint ugyanúgy lett megkérdezve, így ezeket össze tudjuk hasonlítani egymással.⁹ A magyar 15-29 éves fiatalok leginkább a jobb megélhetés miatt hagynák el az országot. A 4. ábra szerint látható, hogy a korábbi kutatások adataihoz képest nagy arányban csökkent ennek a tényezőnek a hatása. Szintén csökkent azok

⁹ Három válaszlehetőség esetén csak 2016. évi és/vagy 2020. évi adatokat tudunk bemutatni.

aránya, akik nyelvtanulási vagy tapasztalatszerzési szándékkal mennének külföldre. A külföldi mobilitást erősítő szempontok között eddig negyedik okként szerepelt a karrier építése, ez most közel megegyezik a nyolc évvel ezelőtti kutatás során mért aránnyal.

A hazai rossz anyagi körülmények miatt és az új kihívásokat kereső kivándorlók aránya jelentősen csökkent a négy év előtti adathoz képest, illetve az itthoni kilátástalanság és lehetőségek hiánya miatt is kevesebben indulnának el másik országba. A legutóbbi három adatfelvétel közül 2020-ban volt a legkisebb azoknak az aránya, akik csak tanulási célból hagynák el az országot, például azért, mert nincsen olyan képzés Magyarországon, ami iránt érdeklődik, vagy úgy gondolja, hogy külföldön több tanulási lehetőség van. A politikai helyzet miatt minden tizedik fiatal hagyná el az országot, külföldi önkéntes munka iránt kevesen érdeklődnek.

(n₂₀₁₂=8000, n₂₀₁₆=1995, n₂₀₂₀=2000)

4. ábra: A külföldi mobilitást erősítő motivációk

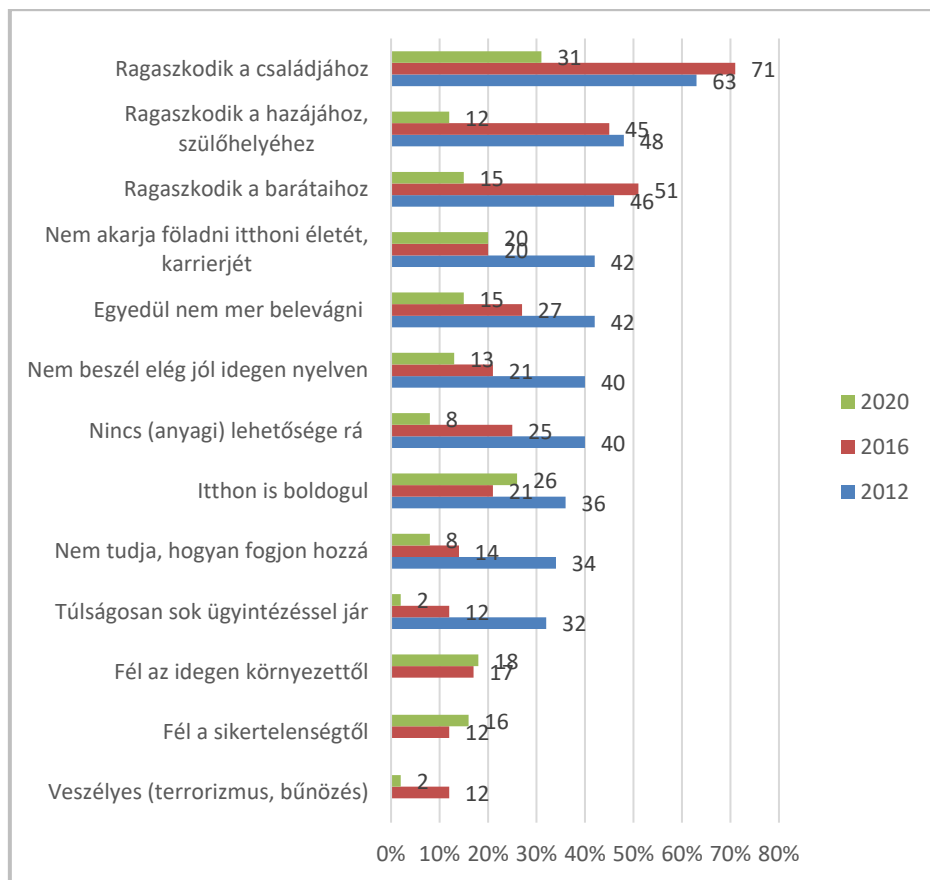
Forrás: saját szerkesztés

A korábbi évek adataihoz képest egyedül a családdal összefüggő okoknál láthatunk növekedést, megnőtt azoknak a fiataloknak az aránya, akik ilyen indokok miatt mennének el másik országba. A változást indokolhatja az is, hogy a fiatalok 16 százalékának családtagjai, barátai vagy ismerősei már külföldön vannak.

A férfiak közül többen mennének el az országból a jobb megélhetés miatt, a nők közül pedig nyelvtanulás céljából. Utóbbi szempont meghatározó a 15-19 évesek között is, ahogy a tapasztalatszerzés és az új kihívások is. A politikai helyzet, a karrierépítés, a nyelvtanulás és a tapasztalatszerzés mint ok leginkább a diplomával vagy tudományos fokozattal rendelkezők között jelenik meg.

A párkapcsolati kötöttségekkel nem rendelkező nőtlen vagy hajadon fiatalokat jóval több cél motiválja a külföldi mobilitásban, közülük többen mennének el az itthoni kilátástalanság, jobb megélhetés, karrierépítés, nyelvtanulás, tapasztalatszerzés és az új kihívások miatt, mint a házasságban vagy élettársi kapcsolatban élők. A házások leginkább családi okok miatt hagynák el az országot.

A mobilitást ösztönző tényezők mellett fontos azt is tudni, hogy melyek azok a szempontok, amelyek miatt nem hagynák el a fiatalok az országot hosszabb-rövidebb időre sem. Legfőbb visszatartó okként a családhoz való ragaszkodás jelenik meg, azonban a további okoknál változásokat láthatunk az egyes adatfelvételek eredményei között (5. ábra). Míg korábban a szülőföldhöz és a barátokhoz való ragaszkodás nagyon erős szerepet játszott abban, hogy a fiatalok ne menjenek külföldre, 2020-ben ezek a szempontok hátrébb sorolódnak, és helyükbe léptek az itthoni dolgokkal való elégedettség (azaz itthon is boldogul, nem akarja feladni itthoni életét és karrierjét) és a félelemmel kapcsolatos tényezők (fél az idegen környezettől, fél a sikertelenségtől, egyedül nem mer belevágni). Legnagyobb arányú csökkenés a családhoz, a házához és a barátokhoz való ragaszkodásban tapasztalható, de ezen kívül kevésbé meghatározó szempont lett a gátló tényezők között az, hogy nincsen anyagi lehetősége rá, nem tudja, hogyan fogjon hozzá vagy a túlzott adminisztrációs ügyintézési folyamat.

(n₂₀₁₂=8000, n₂₀₁₆=1843, n₂₀₂₀=1877)

5. ábra: A külföldi mobilitást gátló tényezők¹⁰

Forrás: saját szerkesztés

A lányokat leginkább azt tartja vissza, hogy félnek az idegen környezettől, vagy nincsen rá anyagi lehetőségük, a fiúkat a hiányos idegennyelv-tudásuk. A 15-19 éveseknél visszatartó erő, hogy egyedül nem mernek belevágni, nem tudják, hogyan fogjanak hozzá, illetve ragaszkodnak a barátaikhoz. A 25-29 évesek között fő ellenérv a külföldre történő köl-

¹⁰ 2012-ben a kérdés ötfokozatú skálán lett kérdezve, a 2012-es adatoknál a „4” és „5” értékekre adott válaszok összesített százalékos arányát tüntettük fel (az „5” érték jelentette, hogy teljes mértékben visszatartja). A 2016-os és 2020-as adatoknál az említések százalékos arányát közöljük.

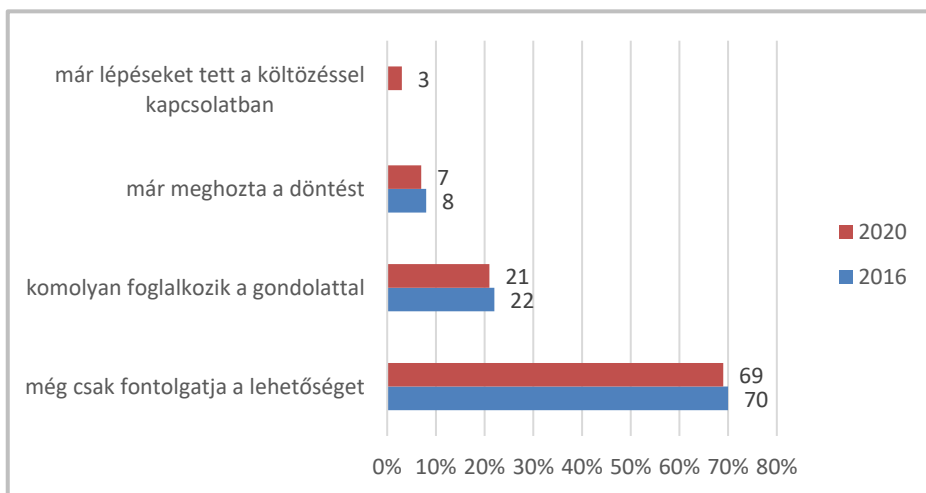
tözés kapcsán, hogy itthon is boldogulnak, vagy nem akarják földelni itt-honi életüket és karrierjüket. Utóbbi szempontok jelennek meg a magasan képzettek és a családosok körében is, a szakmunkások esetében pedig gondot jelent a nyelvtudás.

A mobilitási tervek fázisai és célországok

A mobilitás gondolatának a felmerülésétől a tényleges cselekvésig gyakran hosszú út vezet, számtalan hatás éri az embert, amelyek befolyásolhatják a szándék erősségét. Ez alapján több szakaszt lehet megkülönböztetni az ötlettől a konkrét utazásig.

A magyar fiatalok többsége egyelőre csak fontolgatja a lehetőséget, egyötödük már komolyan foglalkozik a gondolattal, hogy külföldre költözzön, egytizedük pedig már meghozta döntést vagy már konkrét lépéseket is tett ezzel kapcsolatban (6. ábra).

A komoly szándékokkal rendelkezők között – akik már meghozták a döntést vagy lépéseket is tettek a költözéssel kapcsolatban – nagyobb arányban találjuk a 25-29 éves korosztályba tartozókat, az élettársi kapcsolatban élőket, a Dél-dunántúli régióban lakókat, továbbá azokat, akik korábban tanultak már külföldön.

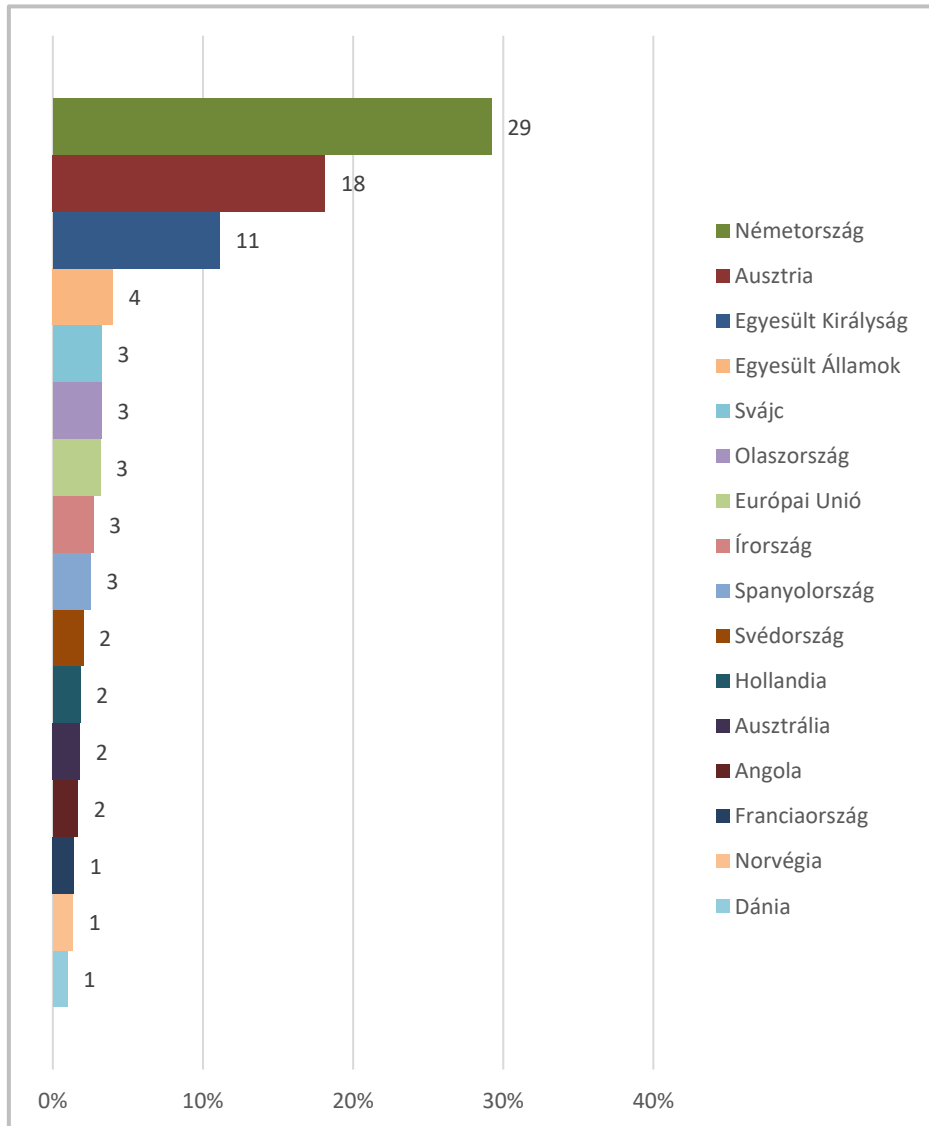

(n₂₀₁₆=533, n₂₀₂₀=518)

6. ábra: A külföldre való költözési szándék erőssége

Forrás: saját szerkesztés

A fiatalok közel 30 százaléka Németországba, közel egyötödük Ausztriába, és körülbelül minden tizedik magyar fiatal az Egyesült Királyságba vándorolna ki. A tengerentúlra és egyéb más európai uniós vagy Európán kívüli országba maximum 4 százalékuk (7. ábra).

(n₂₀₂₀=463)

7. ábra: Kivándorlási célországok (2020)

Forrás: saját szerkesztés

Összegzés

A mobilitási szándékok a fiatalok körében gyorsan változhatnak, hiszen ezeket az adott körülmények és a kortárshatások nagymértékben befolyásolják. A három adatfelvétel eredményeit összehasonlítva látható, hogy az elmúlt években történtek változások.

Az egyik változás, hogy a hosszabb időre szóló munkavállalást és a letelepedést tervezők aránya csökkent. A második változás, hogy a mobilitást ösztönző és gátló tényezők befolyásoló hatása megváltozott. A fiatalok egy része a már korábban külföldre távozó családtagjaihoz szeretne csatlakozni, illetve hangsúlyosabban jelent meg a fiatalok között az az érv, hogy azért nem szeretnének külföldre menni, mert itthon is tudnak boldogulni, nem akarják feladni eddig kialakított életüket és karrierjüket. Kérdés, hogy ez azt is jelenti-e, hogy a fiatalok egy része a bizonytalanság helyett kiszámítható jövőt lát-e maga előtt saját hazájában, és ezért lemond a külföldi tanulás vagy munkavállalás által nyújtott lehetőségekről? A következő években érdemes az ilyen típusú kutatások fókuszát erre is irányítani.

A pandémia és a Brexit szintén befolyásolhatta a migrációs terveket a fiatalok körében. Ezeknek nagy valószínűséggel a jövőben is lesz hatásuk a magyar fiatalok nemzetközi vándorlására, így érdemes ezeket a folyamatokat nyomon követni.

Irodalom

- Bauer, B. – Németh, A. – Szabó, A. (2017): A magyar ifjúságkutatás elmúlt félévszázadának meghatározó szereplői és pillanatai. In: Papp, Z. A. (szerk.): Változó kisebbség: Kárpát-medencei magyar fiatalok: A GeneZYs 2015 kutatás eredményei (pp. 29-68.). Budapest, Magyarország: Mathias Corvinus Collegium, Tihanyi Alapítvány, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet.
- Bokányi, Z. – Gyorgyovich, M. – Pillók, P. (2018): Rétegek és társadalmi mobilitás a fiatal társadalmi csoportban. In: Székely, L. (szerk.): Magyar fiatalok a Kárpát-medencében: Magyar Ifjúság Kutatás 2016 (pp. 141-182.). Budapest, Magyarország: Kutatópont Kft.
- Kapitány, B. (szerk.) (2015): Demográfiai Fogalomtár. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
- Ruff, T. (2013): Ifjúsági mobilitás: hajlandóság, lehetőségek és tervek. In: Székely, L. (szerk.): Magyar Ifjúság 2012 Tanulmánykötet (pp. 152-178). Budapest: Kutatópont Kft.

- Ruff, T. (2021): Mobilitási tervek és gyakorlatok. In: Székely, L. (szerk.): Magyar fiatalok a koronavírus-járvány idején: Tanulmánykötet a Magyar Ifjúság Kutatás 2020 eredményeiről (pp. 141-158.). Budapest, Magyarország: Enigma 2001 Kiadó és Médiaszolgáltató Kft.
- Sik, E. (2003): A migrációs potenciál kutatásának alapfogalmai. In: Örkény, A. (szerk.): Menni vagy maradni? Kedvezménytörvény és migrációs várakozások. Budapest: MTA Kisebbségkutató Intézet – Nemzetközi Migrációs és Menekültügyi Kutatóközpont.
- Szabó, A. – Bauer, B. (szerk.). (2009): Ifjúság 2008. Gyorsjelentés. Budapest: Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet.
- Székely, L. (2017): Nagymintás ifjúságkutatások Magyarországon. In: Papp, Z. A. (szerk.): Változó kisebbség: Kárpát-medencei magyar fiatalok: A GeneZYS 2015 kutatás eredményei (pp. 69-89.). Budapest, Magyarország: Mathias Corvinus Collegium, Tihanyi Alapítvány, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet.

Kulcsár László egyetemi tanár, emeritus 1946. december 11-én született Egerben. Szülei pedagógusok voltak, kezdetben a Heves megyei Erdőtelten, majd Egerben tanítottak. A szülők „klerikális” nézetei miatt a családot 1952-ben kitelepítették a Pest megyei Kakucs községbe. Az ócsai Bolyai János Gimnázium elvégzése után felvételt nyert az ELTE Állam- és Jogtudományi Karára, ahol 1970-ben végzett. Első munkahelye (1970-1985) a Tömegkommunikációs Kutatóközpont volt, ahol tudományos kutatóként dolgozott. Társadalomtudományi (szociológia) és módszertani tudása ebben az időszakban teljesebben ki. Felkérésre 1986-ban elvállalta a szociológiai tanszék megalapítását az akkori Gödöllői Agrártudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Karán. Már Gödöllőn védte meg 1987-ben

MTA aspiránsként a kandidátusi disszertációját „A mezőgazdaság szociológiai kérdései” címmel. A kezdeti politikai és szakmai ellenszél jelentette nehézségek után a tanszék Agrárszociológiai Tanszékké, majd Vidékfejlesztési és Szaktanácsadási Intézetévé változott, ami egyben tevékenységének kiszélesedését és a munkatársak számának emelkedését is jelentette. Kidolgozta az agrárszociológia, a vidékfejlesztés oktatásának programjait a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen és a Szolnoki Főiskolán. Egy cikluson keresztül Dr. Székely Csaba dékán mellett ellátta a tudományos és nemzetközi dékánhelyettesi funkciót. Vezetése mellett a Vidékfejlesztési és Szaktanácsadási Intézet jelentős szerepet vállalt a vidéki térségek fejlesztési programjainak kidolgozásában, elképzeléseinek megvalósításában szinte az egész ország területén. Az EU SAPARD előcsatlakozási programjának kistérségi felkészítését irányította a Minisztérium (FVM) felkérése alapján, amin közel 500 ember vett részt. Az FVM szakértői csoportjának egyik tagjaként részt vett a LEADER+ program magyarországi elindításában.

Több vidékfejlesztési projektet vezetett a FAO, valamint a Hargita megyei tanács megbízásából és a magyar kistérségek felkérésére. Csapatával dolgozta ki az Ister - Granum magyar – szlovák fejlesztési koncepciót Esztergom központtal és a Duna – Tisza – Kőrös – Maros térségének magyar – román – szerb együttműködésben megvalósuló fejlesztési programot. A Határon Túli Magyarok Hivatala megbízásából szakmai irányítója volt az Erdélyi Magyar Tudományegyetem (Sapientia) létrehozásának Kolozsvár központtal.

1993-tól kialakított tudományos együttműködés keretében a Cornell University (Ithaca, NY, USA) által irányított, amerikai, magyar, lengyel, szlovák nemzetközi vidékszociológiai kutatási program irányító testületének magyar tagja volt 1996 – 2005 között. Ennek keretében többször töltött hosszabb-rövidebb időt különböző amerikai egyetemeken. A projekt az amerikai Mellon Alapítvány támogatásával valósult meg. Az együttműködésből több publikáció született amerikai, lengyel, szlovák és magyar folyóiratokban, illetőleg konferenciákon az Egyesült Államokban, Norvégiában, Nagy-Britanniában, Brazíliában, Lengyelországban és Szlovákiában.

2009-től a Nyugat-Magyarországi Egyetemen dolgozott (Jelenleg Soproni Egyetem) nyugdíjba vonulásáig (2016). Jelenleg a Soproni Egyetem Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Karán lévő Széchenyi István Doktori Iskola programvezetője. 2019-től a kőszegi iASK Institute of Advanced Studies ösztöndíjas tudományos kutatója.

Főszerkesztő-helyettese a „Gazdaság és Társadalom” c. folyóiratnak (Soproni Egyetem), főszerkesztője az „Autonómia és Társadalom” c. folyóiratnak és tagja a „Journal of Appalachian Studies” amerikai folyóirat tudományos tanácsadói testületének. Tudományos munkásságát összesen 502 közlemény jelzi, amelyekre összesen 1133 hivatkozást kapott (2020. 02.15. MTMT).